

REČ PRIREĐIVAČA: LIKOVNA UMETNOST KAO MEDIJ MASOVNE KOMUNIKACIJE

U pomalo rogovatnom (mnogi će kritičari reći) naslovu temata *Likovna umetnost kao medij masovne komunikacije*, krije se naša želja da likovnu umetnost pokušamo da predstavimo kao fenomen koji nije samo refleksija estetičkih načela vremena kada nastaje, potreba i želja naručilaca ili ličnih težnji samih umetnika, već je moćan prenosilac i promoter ideja u kojima je tokom istorije živo učestvovala, a učestvuje i danas, u kreiranju aktuelne stvarnosti.

Upotreba likovne predstave u praktične svrhe može se, itekako, pratiti kroz istoriju, i to od Simonida sa Keja, antičkog grčkog filozofa kome dugujemo začetke mnemotehničkih sistema koji su se oslanjali na likovne predstave kao snažne sugestivne sadržaje. Iako se za Platona tvrdi da je imao izrazito negativan stav prema likovnoj umetnosti i prognao je iz svoje Države, on prema njoj nije gajio neprijateljstvo. Naime, on je njen smisao video u njenoj korisnosti za život zajednice kao vrednog prenosioca ideja o vrlini, kao poduke. Aristotel, pak, jeste uveo dualizam – za razliku od onog Platonovog – materije i forme, čime je začeo ideju o autonomiji umetničkog stvaranja, ako uopšte smemo da odemo tako daleko u interpretaciji, ali je razumeo i to da je umetnička produkcija značajan segment čovekove kreativnosti i njegove potrebe da komunicira sa saznanjem. Simonidovi sledbenici, antički rimski retoričari, na prvom mestu Ciceron i Kvintilijan, govorili su o likovnoj predstavi kao dragoceonom pomagalu u pamćenju, ističući, dakle, njenu mnemoničku funkciju i razvili mnemotehničke obrasce koji se oslanjaju na uticaj *slike* na čovekov um, njegovo pamćenje, kao i na snagu takozvanih *imagines agentes*. Um je, po njima, nalik voštanoj

---

tablici na koju se slike (likovne predstave) utiskuju i doprinose izgradnji određenih navika, tj. društveno poželjnih modela ponašanja i mišljenja, kao i saznanju kao takvom, čime je mnemonika potpala pod kategoriju mnogo šireg pojma: *Mudrosti*. Na njih se oslonio, antičkoj tradiciji dovoljno blizak, sveti Avgustin, koji je sumirao ove stavove u svojoj čuvenoj sentenciji, otkrivajući nam srednjovekovnu, ali do danas neprevaziđenu, svest o komunikacijskom aspektu slike: “Quod legentibus scriptura, hoc idiotis praestat pictura.”

Likovna predstava je bila tema različitih teorijskih, teoloških i filozofskih razmatranja tokom istorije i njena vrednost se, onda kada je branjena od ikonoklastičkih tendencija u raznim vremenima, na prvom mestu iscrpljivala u njenoj komunikativnosti. Ona je bila prenosilac informacija – poput savremenih masovnih medija – koje su plasirali različiti autoriteti. Od vladara koji su putem nje beležili i ispoljavali svoje pravo na vlast, preko crkvenih autoriteta koji su podučavali pastvu, do otvoreno moralizatorsko-didaktičkih tendencija takozvane građanske umetnosti, ili, pak, do promovisanja ideologija novih političkih građanskih poredaka kakve poznajemo od 17. veka do danas. Naravno, ovim nabranjem se ne iscrpljuje komunikacijski aspekt likovne umetnosti i njena marketinška vrednost, a taj pojam “likovne umetnosti” se nikako ne odnosi samo na neke medije, poput štafelajne slike, grafike, fotografije ili digitalnih medija, već pod ovim pojmom podrazumevamo mnoge prakse koje se graniče sa umetnostima poput teatra ili filma, koji se na likovnost oslanjaju isto onoliko koliko se i likovna umetnost, uzeta u strogom smislu reči, oslanja na narativnost i temporalnost. Raznovrsnost osvrta koje su ponudili autori čije priloge predstavljamo u ovom tematu ne iscrpljuje izvanredan dijapazon mogućnosti sagledavanja likovne umetnosti kao medija masovne komunikacije, već nudi izazov za dalja razmišljanja o likovnoj predstavi koja u svojoj dubokoj suštini odbija da se zatvori u autonomiju svog jezika, koja se u njenoj istoriji prepoznaje makar od manirizma, već razume da njen opstanak umnogome zavisi od njenog potencijala da komunicira.

Zahvaljujemo se cenjenim koleginicama i kolegama koji su svojim dragocenim osvrtima na ponuđenu temu obogatili naše saznanje.

Dr Angelina Milosavljević Ault,
u Beogradu, 4. juna 2011. godine